

Pazara Giriş Engelleri ve Ticaretle Teknik Engeller

Uludağ İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği

Ar-Ge Şubesi

Ocak 2018

1 Pazara Giriş Engelleri

Pazara giriş engelleri; tarifeler, tarife dışı tedbir ve diğer idari uygulamalardan kaynaklanan, uluslararası ticaretin normal gelişme seyrini etkileyen her türlü politika ve uygulamaları ifade etmektedir.

Pazara giriş engellerinin nitelikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Geçici nitelikte olmama, diğer bir deyişle sistemik hala gelme
- Aynı ürünü ihraç etmek isteyen tüm firmaların ihracatını etkiliyor olma
- Sorunun üzerinden belli bir zamanın geçmesi ve ilgili ithalatçı ülke birimleriyle temasa geçilmiş olmasına rağmen bir sonuç alınamamış olma
- Sorunun ithalatçı ülke tarafından uygulanan bir önlem ya da uygulama sebebiyle gerçekleşiyor olması
- Sorunun firmadan kaynaklı, evrak eksikliği gibi usule ilişkin bir eksiklikten kaynaklanmıyor olmaması

Pazara giriş engeli niteliği taşıyan uygulamalar, genel olarak Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)/Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) gibi çok taraflı ticaret anlaşmaları, bölgesel ticaret anlaşmaları veya diğer ikili anlaşmalarda yer alan kurallara aykırı uygulamalardır.¹

¹ T.C. Ekonomi Bakanlığı

1.2. Pazara Giriş Engellerinin Türleri

1.2.1 Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması ile İlgili Problemler

- Patentli, markalı ya da telif hakkına sahip ürünlerin dış pazarlarda taklidi
- Patent, marka ya da telif hakkının yabancı ülkelerde tescil ettirilmesinde yaşanan sorunlar
- Patent, marka ya da telif hakkının yabancı ülkelerde tescili için sunulan ve ticari sır niteliğini taşıyan bilgi, teknoloji ve iş yapma tekniklerinin izinsiz olarak yerel firmalara verilmesi
- Yabancı ülkenin, ihracatçı firmanın distribütörü, ithalatçısı tarafından fikri mülkiyet haklarının ihlalinin önlenmesi için yapılan başvuruları dikkate almaması

Patentli, markalı ya da telif hakkına sahip ürünlerin dış pazarlarda taklit edilmesi hadisesine sık sık rastlanmaktadır. Özellikle tekstil sektöründe firmalarımıza ait özel tasarımların bazı ülkelerdeki üretici şirketler tarafından süratle taklit edilerek piyasalara sürüldüğü ve yüksek gelirler elde ettikleri görülmektedir. Daha da kötüsü, taklit ürünlerin kalite ve güvenlik açısından eksik olması nedeniyle, bu durumun tasarım ya da marka üzerinde hak sahibi olan firmanın dünya piyasalarındaki itibarına büyük zararlar vermesidir.

Fikri ve Sınai Mülkiyet ²

Sınai mülkiyet kavramı ne anlama gelir?

” Sınai Mülkiyet” kavramı genel tanımı ile, sanayide ve tarımdaki buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların ilk uygulayıcıları adına veya ticaret alanında üretilen ve satılan malların üzerlerindeki üreticisinin veya satıcısının ayırt edilmesini sağlayacak işaretlerin sahipleri adına kayıt edilmesini ve böylece ilk uygulayıcıların ürünü üretme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi bir hakkın tanımıdır. Sınai Mülkiyet hakları patentler ve faydalı

² Uluslararası Patent Birliği, www.upb.org.tr 2017

modeller, markalar, endüstriyel tasarımlar, coğrafi işaretler ve entegre devrelerin topografyaları kapsamaktadır.

Dünya Fikri Mülkiyet Organizasyonu
<http://www.wipo.int/patents/en/>

Türkiye’de sınai mülkiyet haklarına ilişkin mevzuat nelerden oluşmaktadır, bu mevzuatı oluşturan yasa ve yönetmelikler hangi tarihlerde yürürlüğe girmiştir?

Türkiye’de etkin bir sınai mülkiyet koruması sağlamak üzere; 27.06.1995 tarihli,

- a-551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname;
- b-554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname;
- c-555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname;
- d-556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname;
- e-22 Eylül 1995 tarih ve 566 sayılı Kanun Hükmünde Kararname;
- f-7 Kasım 1995 tarih ve 4128 sayılı Kanundan oluşan mevzuat yürürlüğe girmiştir. Bu mevzuat ile Türkiye’de uluslararası standartlarda etkin bir sınai mülkiyet koruması için gerekli yasal mevzuat uygulamaya konulmuş olmaktadır.
- g-551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama şeklini Gösterir Yönetmelik,
- h-554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik,
- i-555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama şeklini Gösterir Yönetmelik,
- i-556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama şeklini Gösterir Yönetmelik, 5 Kasım 1995 tarih ve 22454 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Buluşunuzu birden fazla ülkede nasıl koruyabilirsiniz?

Patent İşbirliği Antlaşması’na (PCT) göre, bir “uluslararası” patent başvurusu yapılmasıyla getirilen avantajları göz önüne almanız gerekir. Bir uluslararası patent başvurusu yapılarak, bir buluş için pek çok sayıda ülkenin her birinde aynı zamanda koruma talep edebilirsiniz.

Yurtdışında güçlü patentlere sahip olmak istiyor musunuz?

Başvurunuzun uluslararası araştırma ve uluslararası ön inceleme işlemlerinin yerine getirilmesinde, “Uluslararası Ön İnceleme Otoriteleri” ve “Uluslararası Araştırma Otoriteleri” tarafından getirilen standartların yararlarını göz önüne almanız gerekir.

Yurt dışında patent başvurusu nasıl yapılır?

3 şekilde koruma talep edilebilir.

- Her ülke için tek tek başvuru yapılır.
- PCT (Patent İşbirliği Anlaşması) : Daha çok ülkede korumak istiyorsak tercih etmeliyiz.
- EPC (Avrupa Patent Sözleşmesi) : Sadece Avrupa için geçerli olan bir toplu koruma şeklidir.

Avrupa Patent Ofisi internet sitesi:
<https://www.epo.org/index.html>

Yurtdışında marka tescili nasıl yapılır?

- Her  lke için tek tek başvuru yapılır.
- Avrupa Markası (CTM) başvurusu
- Madrid Protokolü çerçevesinde başvuru yapılabilir.

1.2.2 Hizmet Ticareti Engelleri

Uluslararası anlaşma ve kurallara uygun olmayan

- Hizmet sunucu sayısının sınırlandırılması
- Hizmetle ilgili işlemlerin veya varlıkların toplam değerinin kısıtlanması
- Hizmetle ilgili işlemlerin toplam sayısı ve hizmet çıktısının toplam miktarının kısıtlanması
- Bir hizmeti sunan gerçek kişilerin sayısının kısıtlanması
- Kuruluş türüne ve ortak girişimlere ilişkin kısıtlar veya gereksinimler
- Yabancı sermaye katılımıyla ilgili olarak, hissedarlık ya da bireysel veya toplu yatırım üzerinde maksimum yüzde limiti şeklindeki kısıtlamalar
- Üye bir ülkenin diğer bir Üye ülke hizmetleri ve hizmet sunucuları ile kendi hizmetleri ve hizmet sunucularına eşit muamele göstermemesi şeklinde sıralanabilir.

1.2.3 Menşe Kuralları ile İlgili Engeller

- Menşe ülke belgelendirmesi ve işaretlemesi ile ilgili problemler
- Menşe kazandırma ile ilgili problemler
- İthalatçı ülkenin menşe kuralları ile ilgili bilgi ve verilerine ulaşamaması ³

Dünya Ticaret Örgütü Menşe Kuralları Anlaşması

https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/22-roo_e.htm

1.2.4 Standartlar, Test, Etiketleme veya Sertifikasyon Engelleri

- Uluslararası anlaşma ve kurallara uygun olmayan teknik mevzuat, zorunlu standart uygulamaları
- Teknik mevzuat ve standartların çok sık değiştirilmesi
- Külfetli ve zaman alıcı test gerekleri
- Külfetli ve zaman alıcı sertifikasyon (Belgelendirme) gerekleri
- Belirsiz Süreç
- Diğer

1.2.5 Tarife ve Gümrük Engelleri

- Ürünlerin yanlış tarife satırında sınıflandırılması
- Gümrük idaresinin gereksiz belge talebi
- Gümrük Müşavirliği hizmetlerinde yaşanan problemler
- Minimum ya da referans fiyat uygulamaları
- En Çok Kayrılan Ülke ve Ulusal Muamele kurallarına aykırı uygulamalar
- Gümrük vergilerinin olması gerekenden daha yüksek düzeyde uygulanması
- İthalatçı ülkenin gümrük prosedürleri ile ilgili bilgi ve verilerine ulaşamaması

1.2.6 Yatırımlarla Bağlantılı Ticari Engeller

- Yatırımlarda belli oranlarda ya da belli miktarlarda yerli ürün kullanılması zorunluluğu
- Yabancı ülkenin belli oranda yerli ürün kullanılması karşılığında vergi veya teşviklerin sağlanacağı vaadi

³ T.C. Ekonomi Bakanlığı

- Yatırım için gerekli olan ürün kadar ya da belli oranda yerli ürünün ihracı şartlarının öngörülmesi
- Yatırımlarla ilgili kuralların yerli ve yabancı yatırımcılar bakımından farklı uygulanması
- Yatırımların devletleştirilmesi ya da yatırımcıların elinden alınması
- Diğer

1.2.7 Diğer Pazara Giriş Engelleri

- Yerel ürünlerin uluslararası kurallara aykırı olarak sübvansede edilmesi nedeniyle pazara girişin mümkün olmaması
- Uluslararası kurallara aykırı olarak anti-damping, sübvansiyon ve korunma önlemleri uygulamaları
- Pazarın uluslararası kurallara aykırı şekilde yerli bir firma ya da tekel tarafından kontrolü
- Ürünün ülke içinde dağıtımı, pazarlanması, satılması, satın alınmasına ilişkin belgelendirme, lisans verme gibi şartlar konusunda toptancılar, perakendeciler, müşteriler bakımından sınırlamalar getirilmesi ⁴

1.3 Pazara Giriş Engeli Bildirimi Nasıl Yapılır

Bildirimler, Pazara Giriş Engelleri Bildirim Formu'nun doldurulması yoluyla Ekonomi Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Pazara Giriş Engelleri Çalışma Grubu'na iletilmiş olur. ⁵

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/apps/pazara-giris-bildirim?_afLoop=11101458446285378&_afWindowMode=0&_afWindowId=1838vd5d58&_adf.ctrl-state=14phg7yf19_406#!%40%40%3F_afWindowId%3D1838vd5d58%26_afLoop%3D11101458446285378%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D14phg7yf19_410

1.4 İletilen Bildirimler Hakkındaki Değerlendirme Nasıl Yapılır

Bildirimin Pazara Giriş Engelleri Çalışma Grubu'na ulaşmasının ardından, öncelikle bildirim kapsamındaki sorunun pazara giriş engeli niteliği taşıyıp taşımadığı değerlendirilir. Bu kapsamda, örneğin, yurt içinde karşılaşılan sorunlar elenir.

Soruna ilişkin olarak bildirim kapsamında yer alan verilerin yeterli olmaması durumunda, veri toplama aşamasına geçilir. Veri toplama işlemi sorunun pazara giriş engeli olup olmadığının anlaşılması için ilk

⁴ T.C. Ekonomi Bakanlığı

⁵ T.C. Ekonomi Bakanlığı

etapta da yapılabilir. Veri toplama için şikâyetçi firma ve/veya ilgili Ticaret Müşavirlerimizden bilgi ve belge talep edilebilir. Ayrıca, Çalışma Grubu gerekli araştırmaları yürütür.

İlgili yasal altyapı (sorunun karşılaştığı ülkenin iç hukuku/söz konusu ülkeyle var olan ikili veya çok taraflı anlaşmalar) incelenerek hukuki mütalaa hazırlanır. Hukuki mütalaa gerekli girişimlerde bulunacak olan birimlere iletilir. Girişimler takip edilir.

Şikâyetçi firmaya, bildirimine ilişkin hukuki mütalaa ve yapılan girişimlere ilişkin gelişmeler bildirilir.

2. Ticarete Teknik Engeller⁶

2.1 Ticarete Teknik Engeller Hakkında Teknik Bilgi

Bilindiği üzere, ithal ürünleri de kapsayacak şekilde, piyasaya sunulan ürünlerin güvenli olmasını sağlamak ülkelerin temel öncelikleri arasında yer almaktadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Bununla birlikte, bu önlemler çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. İhracatta karşılaşılan ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bir Anlaşma Oluşturma İhtiyacının Ortaya Çıkış Nedenleri⁷

2.1.1. Çok sayıda teknik düzenleme ve standartlar

Son yıllarda, ülkeler tarafından kabul edilen teknik düzenlemelerin ve standartların sayısı önemli ölçüde artmıştır. Artan düzenleyici politikalar, tüketicilerin güvenli ve yüksek kaliteli ürünlere olan talebini artmasının bir sonucudur. Bu da modern toplumların dünya genelinde daha güvenli ve yüksek kaliteli yüksek yaşam standartları talep etmelerine neden olmuştur. Ayrıca su, hava ve toprak kirliliği sorunlarının artmasının sonucu olarak modern toplumlar çevre dostu ürünler üretmeye yönelmiştir.

2.1.2. Uluslararası Ticarete Etkisi

Farklı dış teknik düzenlemelere ve standartlara uyma ihtiyacının uluslararası ticaret üzerindeki etkisinin kesin bir tahminini vermek zor olsa da, kesinlikle üreticiler ve ihracatçılar için önemli maliyetler içeriyor. Genel olarak, bu maliyetler, yabancı düzenlemelerin tercümesinden, yabancı yönetmelikleri açıklamak için teknik uzmanların çalıştırılmasından ve üretim tesislerinin gerekliliklere uyacak şekilde ayarlanmasından kaynaklanmaktadır. Buna ek olarak, ihraç edilen ürünün yabancı mevzuata uygun olduğunu ispatlamaya ihtiyaç vardır. Yüksek maliyetler, üreticileri yurtdışında satış yapmaktan uzak tutabilir. Uluslararası disiplinlerin yokluğunda, teknik düzenlemelerin ve standartların yalnızca yerli sanayileri korumak için benimsenmesi ve uygulanması riski mevcuttur.

⁶ T.C. Ekonomi Bakanlığı

⁷ Dünya Ticaret Örgütü WTO. 2018. www.wto.org

2.1.3. Tokyo Turu Standartlar Kararnamesinden DTÖ TTE Anlaşmasına

GATT 1947 hükümleri, yalnızca III, XI ve XX. Maddelerdeki teknik düzenlemelere ve standartlara genel bir referans getirdi. Uluslararası ticarete tarife dışı engellerin etkisini değerlendirmek üzere kurulan bir GATT çalışma grubu, teknik engellerin ihracatçıların karşı karşıya kaldıkları tarife dışı önlemlerin en büyük kategorisi olduğu sonucuna vardı. 1979'da Tokyo Round'un bitimindeki yıllar süren müzakereler sonucunda, GATT Sözleşmesi Yapan 32 Ülke, Ticaret İçin Teknik Engeller (TBT) ile ilgili çok taraflı Anlaşmayı imzaladılar. Standartlar Kanunu; teknik düzenlemelerin, standartların ve uygunluk değerlendirme prosedürlerinin hazırlanması, kabul edilmesi ve uygulanmasına ilişkin kuralları ortaya koymuştur. DTÖ Ticarete Teknik Engeller Konusunda Yeni Anlaşma ya da diğer adıyla TBT Anlaşması, Tokyo Müzakerelerinde belirlenen standartların hükümlerini güçlendirmiştir ve netleştirmiştir. Uruguay Turu sırasında müzakere edilen Ticarete Teknik Engeller Anlaşması, DTÖ Anlaşmasının ayrılmaz bir parçasıdır.

Dünya Ticaret Örgütü – Ticarete Teknik Engeller Anlaşması – Tam Metin:

https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm

Ekonomi Bakanlığı Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi

Ekonomi Bakanlığı Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır.

<http://www.teknikengel.gov.tr/#/index>

Bu çerçevede; ihracat yapılmak istenilen ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Firmalar ihtiyaç duydukları ilave bilgileri Ekonomi Bakanlığı'ndan talep edebilmektedir. Firmalar, ihracatta karşılaştıkları ticarete teknik engelleri interaktif olarak Ekonomi Bakanlığına bildirmek imkânına sahiptir. Ayrıca, diğer ülkelerin firmaların ihracatını olumsuz etkileyebilecek düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip, değiştirilmesi sağlanabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik yapılması yoluyla firmaların ilgilendikleri ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler firmaların e-posta adreslerine günlük olarak gönderilmektedir.

Kaynakça

Dünya Fikri Mülkiyet Organizasyonu. 2018. www.wipo.org.

Dünya Ticaret Örgütü WTO. 2018. www.wto.org.

T.C. Ekonomi Bakanlığı. 2018. www.ekonomi.gov.tr

Uluslararası Patent Birliği. 2018. www.upb.org.tr.

YASAL UYARI Bu rapor Birliğimiz uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Birliğimiz hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz. Birliğimizin yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.